

12. ROČNÍK, ČÍSLO 4/2022

FACTUM

ČTVRTLETNÍK MUZEA VYSOČINY JIHLAVA

Výsledky fotosoutěže Photographia Natura 2022

Tématem již devatenáctého ročníku fotosoutěže pořádané Muzeem Vysočiny Jihlava byly *Lesní motivy*. Do uzávěrky jsme obdrželi...

...podrobnosti na straně 13

Do letošního posledního čísla *Museum Factum* přispělo 14 autorů, vesměs zaměstnanců muzea. Vzhledem k tomu, že od začátku příštího roku bude výstavní budova muzea zavřená v důsledku rekonstrukcí expozic, v rubrice *Zveme vás* najdete jen dvě informace, a sice pozvánku na výstavu do naší pobočky v Třešti a také pozvání do dalšího ročníku naší tradiční fotosoutěže *Photographia Natura*. V rubrice *Představujeme* najdete jen jeden příspěvek týkající se 220 let starého spisu, obsahujícího slavnostní projev jihlavského probošta Milo Nepomuka Grüna.

Nejobsáhlejší je tentokrát rubrika *Udělalí jsme*, která obsahuje hned deset příspěvků. Najdete zde vyhlášení výsledků letošního ročníku fotosoutěže *Photographia Natura*, také informace o právě vznikající deskové hře, informace o třech odborných seminářích týkajících se archeologie a historie nebo informace o první exkurzi konané v rámci Akademie třetího věku našeho muzea. V rubrice najdete také shrnutí letošní sezóny na hradě Roštejn, krátkou reportáž o slavnostním ukončení přeshranič-

ního projektu *Rašeliniště – přírodní poklady Telčska* a v neposlední řadě se dovíte i výsledky benefiční výstavy *Medvídek*. Rubriku *Bádáme* jsme tentokrát nenaplnili, protože veškeré potřebné informace o aktuálním bádání jsou shrnuty ve výše uvedených příspěvcích.

Nu a rubrika *Různé* nabídne opět různorodý obsah. Dočtete se o středověkých hračkách, také o činnosti Mykologického klubu v tomto roce i o zajímavém mechu rostoucím na Vysočině. Přírodou se zabývá také čtvrtá a poslední část miniseriálu, který představuje tvorbu zapomenutého přírodovědce a spisovatele Karla Starého, rodáka z Vepřové. Pokud vás zaujalo, že naše muzejní budovy jsou po půlroce již bez krunýře z lešení, v příspěvku pana ředitele se dočtete, proč tomu tak je i kdy budou fasády v přízemí dokončeny.

Pavel Bezděčka

Photographia Natura 2023

Muzeum Vysočiny Jihlava vyhlašuje **20. ročník fotografické soutěže Photographia Natura**. Soutěž se bude opět konat pod záštitou náměstka hejtmana Kraje Vysočina, Mgr. Romana Fabeše.

Tématem dvacátého ročníku je *To nejkrásnější z přírody*. V jubilejním ročníku naší fotosoutěže jsme zvolili široké, dalo by se říci všeobjímající téma. Vždyť kdokoli může považovat za nejkrásnější přírodní motiv cokoli. Někdo květinu, jiný tetřeva či

jelena, další zase starý strom nebo třeba vodopád, řeku, jezero se sluncem zapadajícím či orosený hřib.

Tož fotte, přátelé a vybírejte ze svých snímků ty nejkrásnější, nejskvělejší, nejúžasnější.

Dvacátá výstava si to zaslouží. Upozornění: téma se netýká domácích mazlíčků ani lidí. Uzávěrka soutěže bude tradičně 11. listopadu (11. 11. 2023).

Pavel Bezděčka

Výstava svatebních praporců Za zelený věneček daly jsme ti čepeček

Jak už bývá zvykem, i v zimním období jsme pro návštěvníky muzea připravili krátkodobou výstavu. Tentokrát je věnovaná svatebním praporcům, které bývaly velmi důležitou součástí horáckých vesnických svateb v předminulém století především na Dačicku, Telčsku, Počátecku a Třeštsku. I když je možné, že se používaly i v jiných oblastech, dochovaly se pouze tady. Dohledáno bylo celkem 33 praporců a jsou ve sbírkách muzeí této oblasti a v muzeích v Praze a Brně.

Svatební praporec si každá obec pořizovala vlastním nákladem u profesionální vyšivačky, na svatbu se půjčoval a následně znovu uložil u starosvatky či rychtáře. Na praporcích je vyší název obce, které patřil (např. *Tento praporec jest poctivě obce Nevcehelské*), letopočet a někdy i další text (např. „Pochválen pan Ježíš Kristus“). Rostlinné, zvířecí a figurální motivy výšivek spolu s barevností jsou symbolické a měly zaručit štěstí a plodnost novomanželům.

Hlavní roli praporec sehrál až druhý (příp. třetí) svatební den, kdy se převážely peřiny nevěsty do jejího nového domova. Praporec zdobil vůz i ve svatebním průvodu, kdy si ženich jel pro nevěstu na „vejproš“ a poté i na oddávky do kostela.

Výstava představuje svatební praporce ze sbírky telčské pobočky Muzea Vysočiny, kde se jich zásluhou muzejního spolku dochovalo nejvíc. V třeštském muzeu máme pouze jeden svatební praporec, je z roku 1871 a pochází z Bezděkova.

Tu správnou atmosféru navodí i svatební šaty Spolku dobové módy J. Klikové. Zapůjčené šaty pro nevěsty jsou již z 20. století a ilustrují proměny svatební módy. Tentokrát z muzea neodjedete s prázdnou, budete si moci zakoupit výrobky z přírodní zahrady (pečené čaje a marmelády), keramické ozdoby a malé betlémy, floristické dekorace – adventní a vánoční věnce a adventní štolky (podlouhlé floristické ozdoby na umístění

adventních svíček) a textilní vánoční ozdoby. Výrobky pocházejí z Chelčického domova sv. Linharta, vyrobili je klienti a paní Zdena Gebrová, majitelka přírodní zahrady v Plavsku, která s domovem spolupracuje. Jsou vhodné jako drobné dárky, jejichž zakoupením přispějete na provoz Chelčického domova.

Výstava svatebních praporců potrvá od 1. prosince 2022 do 2. února 2023. Otevřeno máme každý den kromě pondělí.

text a foto Milina Matulová

Konference Rašeliniště – přírodovědné poklady Telčska

Dne 15. prosince 2022 pořádalo Muzeum Vysočiny Jihlava v nové pobočce v Telči odbornou konferenci *Rašeliniště – přírodovědné poklady Telčska* realizovanou v rámci projektu ATCZ214 – *Přírodní dědictví rašeliništních krajín regionu Mühlviertel a Geoparku Vysočina jako chráněný přírodní prostor, místo zážitků a vzdělávání* podpořeného z programu Interreg Rakousko-Česká republika. Hlavním cílem setkání byla prezentace výsledků výzkumné části projektu. Do čerstvě opravené budovy starého špitálu na Starém Městě v Telči se sjeli přírodovědci, edukátoři a další participanti projektu z českých zemí i Rakouska a také lokální politici partnerských obcí – Telče a Liebenau.

Po uvítání následoval odborný program. V sekci zaměřené na neživou přírodu byl představen nález velmi zajímavého tzv. organického minerálu fichtelitu u Velkého Pařezitého rybníku. Následující oddíly se týkaly bioty rašelinišť na Telčsku. Postupně zazněly příspěvky věnované mechům, vyšším rostlinám, pavoukům, sekáčům, broukům, motýlům, mravencům a obratlovcům obývajícím zájmové území.

Závěrečná část setkání patřila komentované prohlídce dlouhodobé výstavy *Křehká krása rašelinišť*, instalované ve výstavních prostorách areálu. Pro širokou veřejnost bude tato výstava zpřístupněna spolu s ostatními objekty telčské pobočky jihlavského muzea. O přesném termínu otevření i doprovodných akcích budeme informovat na sociálních sítích a v médiích.

text Klára Bezděčková, foto Pavel Bezděčka

Areál telčské pobočky MVJ.

Slavnostní zahájení konference – zleva: starosta Telče Mgr. Vladimír Brtník, ředitel MVJ RNDr. Karel Malý, Ph.D., náměstek hejtmana Kraje Vysočina Mgr. Roman Fabeš.

Odborná přednáška mineralogická.

Odborná přednáška botanická.

Odborná přednáška bryologická.

Realizováno z projektu ATCZ214 – „Přírodní dědictví rašeliništních krajín regionu Mühlviertel a Geoparku Vysočina jako chráněný přírodní prostor, místo zážitků a vzdělávání“ podpořeného z programu Interreg Rakousko-Česká republika.

Expozice geologická.

Expozice o vzniku rašeliníšť.

Expozice o rašelině.

Expozice o fauně a flóře rašeliníšť.

Účastníci muzejní akademie navštívili největší hvězdárnu v ČR

Účastníci kurzu *Astronomie* v rámci muzejní *Akademie třetího věku Muzea Vysočiny Jihlava* v sobotu 12. listopadu 2022 navštívili ondřejovskou observatoř Astronomického ústavu Akademie věd ČR, tedy největší hvězdárnu v České republice.

Průvodcem po observatoři byl popularizátor vědy a tiskový tajemník Astronomického ústavu Pavel Suchan, který účastníky nejprve krátce seznámil s historií hvězdárny (založené 21. ledna 1898) spojenou s osudy rodiny Fričů. V průběhu odpoledne

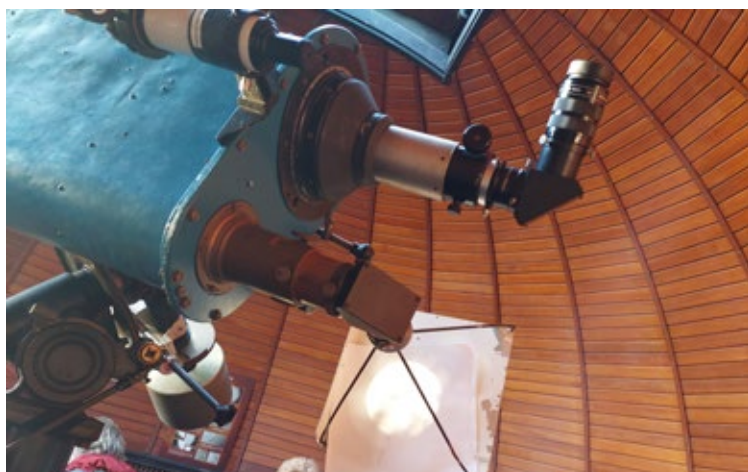
si účastníci kurzu prohlédli hvězdářské muzeum, kde jsou vystaveny historické exponáty, jako například vůbec první přístroje, které byly na observatoři používány, kalkulátory a první hvězdářské počítače nebo třeba i speciální pero, které bylo americkou NASA vyvinuto pro používání ve vesmíru.

Součástí prohlídky historické observatoře byla i návštěva dvou historických kopulí, které jsou součástí muzea. Zde účastníci mohli mimo jiné i pozorovat malebný západ Slunce. Součástí prohlídky dále byla procházka přes malé hvězdářské arboretum na tzv. radarovou louku, kde jsou umístěny radioteleskopy pro pozorování Slunce. Následovala procházka kolem tzv. kosmické laboratoře, kde jsou umístěny nejmodernější bolidové kamery a kde sídlí oddělení meziplanetární hmoty, dále pak přes hvězdářský sad až k unikátnímu teleskopu navrženému pro výzkum červenkového záření a také

k nedalekému vůbec největšímu slunečnímu radioteleskopu v České republice. Odsud se výprava již odebrala ke zřejmě nejatraktivnějšímu cíli na observatoři, totiž k vůbec největšímu dalekohledu v České republice. Jde o tzv. Pekův dalekohled, který má průměr 2 metry a je umístěn v kopuli o průměru 21 metrů. Teleskop je na observatoři využíván pro výzkum v oblasti stelární astrofyziky a nově také pro výzkum v oblasti tzv. exoplanet, tedy planet obíhajících okolo cizích hvězd.

Exkurze na ondřejovské pracoviště Astronomického ústavu AV ČR se účastnilo 40 posluchačů *Akademie třetího věku*. Díky nesmírně vstřícnému přístupu Astronomického ústavu AV ČR, ale i velice příhodnému počasí se výprava opravdu vydařila. *Akademii třetího věku Muzea Vysočiny Jihlava* finančně podporuje Statutární město Jihlava.

text a foto Miloš Podařil

Nová desková hra dostává první obrysy

V průběhu podzimu Muzeum Vysočiny Jihlava zahájilo spolupráci se ZŠ Seifertova na tvorbě unikátní autorské deskové hry, kdy žáci školy sami od začátku až do konce připravují a navrhují svoji vlastní deskovou hru věnovanou přírodě Českomoravské vrchoviny.

Desková hra s pracovním názvem *Českomoravská vrchovina* začala vznikat v září 2022 v předmětu *Přírodovědné bádání*. V říjnu byl pod vedením projektové lektorky Soni Daňkové vytvořen koncept, cíl hry a základní pravidla. Skupina 17 žáků, rozdělená na skupinky, vytvořila několik návrhů, které následně prezentovala a během diskuze se shodla na prozatím konečné podobě.

V listopadu žáci navštívili Městskou knihovnu Jihlava, kde hledali informace o Českomoravské vrchovině s přírodopisným a zeměpisným zaměřením. Dále žáci absolvovali přednášku

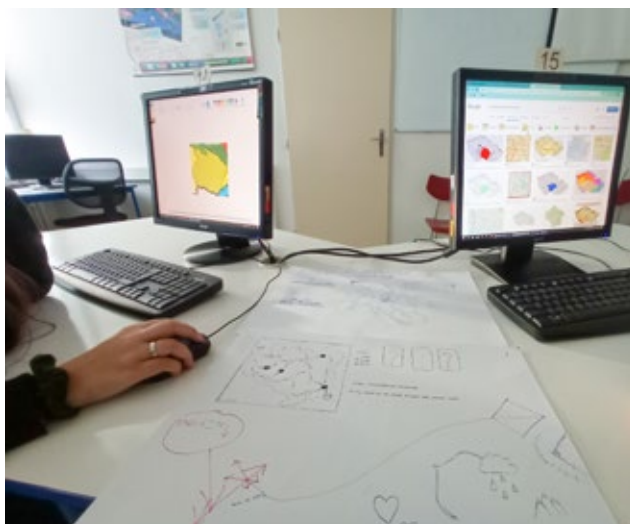
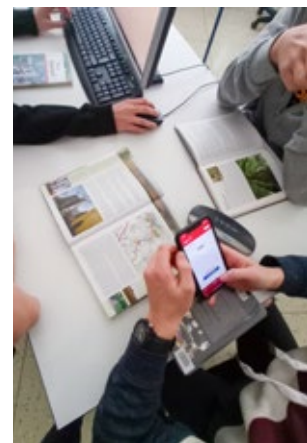
Klárý Bezděčkové v Muzeu Vysočiny Jihlava, díky které se dozvěděli mnohé o fauně a flóře Českomoravské vrchoviny.

V prosinci žáci zpracovávají informace pro vytvoření tázacích karet a připravují grafickou podobu hry.

Grafická část hry bude v novém roce konzultovaná s odborníky, kteří dokončí záměr žáků. Grafička vytvoří herní plán a karty podle předlohy žáků. Odborník na 3D tisk žákům představí způsob výroby, podle návrhu žáků vytvoří model a nechá vytisknout figurky.

Hra bude určena žákům druhého stupně, a to k opakování látky, získání nových informací, poznání svého okolí a samozřejmě k pobavení. Hra bude dále využívána i pro potřeby muzejní edukace. Projekt tvorby přírodovědné autorské deskové hry je finančně podpořen Statutárním městem Jihlava.

Sona Daňková, Miloš Podaril

Památková věda: Interdisciplinarita, internacionalita a infrastruktury

Ve dnech 7. a 8. listopadu 2022 pořádal Ústav teoretické a aplikované mechaniky Akademie věd ČR (UTAM) a Masarykova univerzita Brno – Univerzitní centrum Telč (UCT) sympozium s názvem *Památková věda: Interdisciplinarita, internacionalita a infrastruktury*, jež se odehrávalo ve sklepních prostorách UCT na náměstí Zachariáše z Hradce č. 2 v Telči (obr. 1). Akce se konala pod záštitou Kraje Vysočina v širším rámci českého předsednictví Rady Evropské unie a volně navazovala na sympozium *Heritage for the Future, Science for Heritage: A European Adventure for Research and Innovation*, které se konalo během francouzského předsednictví Rady Evropské unie v březnu 2022 v Louvru. V pondělí 7. 11. sympozium zahájili ředitel Centra excelence Louvre (CET) Jakub Novotný, starosta města Telče Vladimír Brtník (obr. 2) a náměstkyně hejtmana Kraje Vysočina pro oblast regionálního rozvoje, územního

plánu a stavebního řádu Hana Hajnová. Dvoudenní sympozium si kladlo za cíl demonstrovat potenciál památkové vědy při řešení současných sociálních, kulturních, ekonomických, politických a ekologických výzev a ukázat možnosti spolupráce v této oblasti výzkumu.

Termín „památková věda“ (Heritage Science) zavedl do vědecké terminologie profesor Miloš Drdáký, který zahájil první plenární jednání přednáškou *Památková věda – vývoj a výhledy nového vědního oboru* (obr. 3). Miloš Drdáký je velkým telčským patriotem a s jihlavskými archeology spolupracuje od roku 1998. Současně zastává post vedoucího Oddělení památkové vědy ÚTAM rozděleného na dvě pracoviště v Praze a v Telči. Za Muzeum Vysočiny Jihlava na sympoziu vystoupili Radim Gonda s prezentací Kampanologických památek na Vysočině (7. 11.) a David Zimola s přednáškou *Archeologické*

Obr. 1: Univerzitní centrum Telč – zahájení sympozia.

Obr. 2: Starosta města Telče Vladimír Brtník.

Obr. 3: Ředitel CET Jakub Novotný s bývalým ředitelem ÚTAM Milošem Drdákým.

Obr. 4: Róbert Antal z Archeologického ústavu AV ČR Brno.

výzkumy zříceniny hradu Šternberka u Řásné (8. 11.). Právě na příkladu archeologického výzkumu hradu Štamberka, o kterém jsme referovali v minulém čísle Museum Factum, můžeme demonstrovat „interdisciplinaritu“ výzkumu, bez které to dnes již nejde. Samotný archeologický výzkum zajišťovalo v letech 2020 až 2022 v rámci projektu ATCZ185 – *Regionem Renesance proti proudu času* – Interreg V-A Rakousko Česká Republika archeologické oddělení MVJ (internacionalita), které úzce spolupracuje s Národním památkovým ústavem v Telči (NPÚ) a Ústavem teoretické a aplikované mechaniky AVČR (infrastruktury). Zatímco na dokumentaci hradu a návrzích památkových postupů při restauraci a rekonstrukci odhalených archeologických objektů, především torzální kamenné architektury, se podíleli Stanislav Vohryzek a Pavel Macků z NPÚ Telč, zaměření lokality a rozborů malt zajišťovali pracovníci ÚTAM Miloš Drdáký, Jiří Bláha, Jaroslav Buzek a Tomáš Zadražil. Nad výzkumy zříceniny hradu Štamberka a zámku v Telči se pravidelně schází pracovní skupina zastoupená všemi třemi institucemi, jejímž úkolem je výhledově publikovat výsledky „interdisciplinárního bádání“ a prezentovat je široké veřejnosti formou „stravitel-

Obr. 5: Stanislav Vohryzek na severní hradbě hradu Štamberka.

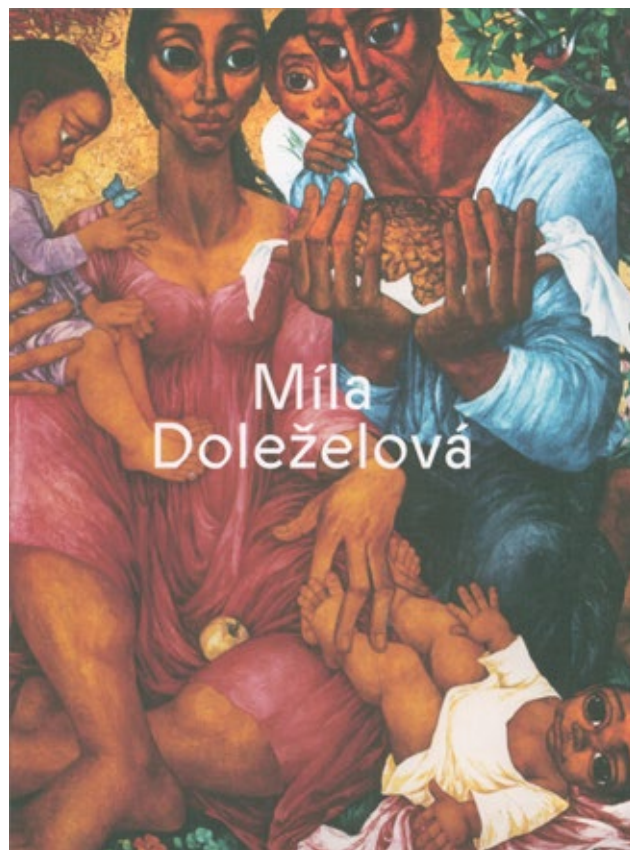
Obr. 6: Ředitel UCT Jaroslav Makovec provádí po výstavě obrazů Míly Doleželové v Městské galerii Hasičský dům v Telči.

nějších“ publikací a hlavně stálých expozic. Problematiku archeologické památkové péče na sympoziu prezentovali Róbert Antal: *Archeológia a právo – právo a archeológia. Interdisciplinarita v archeologickej pamiatkovej starostlivosti* (obr. 4), Jana Maříková-Kubková: *Archeologické terény pod Pražským hradem jako laboratoř pro památkovou vědu*, Michal Rybníček: *Dendrochronologické datování archeologického dřeva a historických dřevěných konstrukcí* a Stanislav Vohryzek: *Problematika památkové péče o zříceniny hradů na Vysočině*. Stanislav Vohryzek pak představuje typického zástupce badatelské obce spojujícího archeologii s památkovou péčí a nakonec i s památkovou vědou (obr. 5), která se v posledních dvou desetiletích zformovala do samostatné vědecké disciplíny spojující humanitní, sociální, přírodní a technické vědy.

Sympózia se účastnilo přibližně třicet domácích i zahraničních badatelů, kteří si na jeho závěr mohli pod vedením ředitele UCT Jaroslava Makovce prohlédnout výstavu Míly Doleželové v Městské galerii Hasičský dům na náměstí Zachariáše z Hradce (obr. 6). Výjimečná malířka Míla Doleželová žila na Vysočině od 60. let 20. století až do své smrti 30. 12. 1993 (obr. 7). V roce 2022 by se dožila sta let, a proto Město Telč uspořádalo na její počest v Hasičském domě výstavu jejích monumentálních pláten zobrazujících především chudé cikány a křesťanské motivy. Po ukončení krátkodobé výstavy, zahájené 16. 6. a ukončené 31. 12. 2022, by se obrazy měly přesunout do areálu bývalého jezuitského kláštera, kde dnes sídlí Univerzitní centrum Telč. Míle Doleželové vydala v letošním roce Masarykova univerzita také velmi zdařilou až výpravnou publikaci – Bártová, M.–Filip, A.–Horváthová, J.–Mazáč, T.–Mizerová, A., 2022: *Míla Doleželová*. Brno (obr. 8), kterou určitě stojí za to mít v soukromé knihovně.

Obr. 7: Portrét Míly Doleželové od Jiřího Mareše.

Obr. 8: Prebal knihy Míla Doleželová.

Jubilejní 10. mezinárodní konference Stříbrná Jihlava

Ve dnech 29. září až 1. října 2022 se v Jihlavě, na Roštejně a v Jemnici uskutečnil jubilejní desátý ročník mezinárodní konference *Stříbrná Jihlava 2022* s podtitulem *Dějiny starého hornictví a hutnictví od pravěku do novověku*. Zázemí pro konání konference tradičně poskytly dvě nejvýznamnější správní instituce v Jihlavě – Krajský úřad Kraje Vysočina a Statutární město Jihlava pod vedením a záštitami hejtmána Vítězslava Schreka a primátorky Karolíny Koubkové. Ve čtvrtek 29. září a v pátek 30. září 2022 bylo v kongresovém sále Kraje Vysočina prezentováno celkem dvacet pět příspěvků z oborů historie báňských regionů v Evropě, montánní archeologie, geologie, numizmatiky, ochrany a prezentace montánních památek (obr. 1–2). Hlavním organizátorem akce je od prvního ročníku, který se uskutečnil v roce 1995, Muzeum Vysočiny Jihlava, p. o., jež tradičně spolupracuje s Archaiou Brno, z. ú., a Ústavem archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (ÚAM FF MU Brno). V letošním roce se organizaci exkurze, konané poslední konferenční den, věnoval Spolek Jamník z Jemnice.

I tentokrát se sešli badatelé s výzkumy a příspěvky ze všech koutů Evropy, dokonce i s tématem postupného odhalování stop po historické těžbě stříbra za polárním kruhem ve Švédsku (Lena-Berg Nilsson). Příspěvky byly rozděleny do tematických bloků věnujících se pravěkému hornictví, zpracovávání železných rud, dolům a hornickým areálům v archeologických výzkumech, historickému výzkumu hornictví, historické hor-

nické krajině, technice na dolech, úpravnách a na hutích, archeometrii ve službách výzkumu hornictví a surovin a konečně koncovému článku operačního řetězce: mincím a kovovým artefaktům. Zastoupena byla prakticky všechna dějinná období od pravěku přes starověk, středověk a novověk až do 19. století, od montánních výzkumů v Portugalsku, Francii, na Slovensku a v Polsku až po již zmiňované Švédsko. Archeologicko-historické průzkumy na Vysočině byly prezentovány příspěvky Jany Lochmanové: *Těžba železné rudy na jihozápadní Moravě na počátku 19. století, příklad obcí Panenská a Bářovice*, Stanislava Houzara a kol.: *Prezentace knihy Historické dolování drahých kovů na Českomoravské vrchovině*, Petra Hrubého a kol.: *Havlíčkův Brod, úpravna rud a huť ze 13.–14. století na Stříbrném potoce a Šimona Kochana a kol.: Jihlavská královská mincovna ve 13. století – finální spotřebitel stříbra z pohledu historie, archeologie, geochemie a numizmatiky* (obr. 3). Posledně jmenovaný příspěvek se věnoval aktuálnímu archeologickému a stavebně historickému výzkumu domu č. 21 na Masarykově náměstí v Jihlavě, kde v letošním roce prováděla Archaia Brno, z. ú., důkladný záchranný archeologický výzkum u příležitosti adaptace městského domu na sídlo jihlavské příspěvkové organizace Brána Jihlavy, Centra dokumentárního filmu a známé jihlavské čajovny. Během výzkumu byly nalezeny artefakty svědčící o existenci minimálně jedné z jihlavských mincoven, kde se v průběhu 2. poloviny 13. století razily před

Obr. 1: Kongresový sál Krajského úřadu Kraje Vysočina.

Obr. 2: Posлуhači přednáškové části konference.

Obr. 3: Šimon Kochan přednáší o výzkumu domu č. 21 na Masarykově náměstí v Jihlavě.

měnovou reformou Václava II. (1300) tenké stříbrné mince – brakteáty. Kromě vlastních mincí byly nalezeny zlomky keramických forem na odlévání stříbrných tyčinek – tzv. cánů, bronzové razídko a keramické otisky razídkla.

Ve večerních hodinách ve čtvrtek 29. září byli na jihlavské radnici účastníci konference přivítáni primátorkou Statutárního města Jihlavy Karolínou Koubkovou. Po přednáškách Davida

Obr. 4: Zahranční účastníci konference Angela Celauro a Alexander Maass s potomkem.

Obr. 5: Gotický sál jihlavské radnice – přednáška Zdeňka Laštovičky.

Obr. 6: Středověká hudba v podání souboru La Bilancetta na jihlavské radnici.

Obr. 7: Rožnění selete na hradě Roštejně.

Obr. 8: Bee Band se svým swingovým repertoárem na Roštejně.

Zimoly o deseti ročníků konference Stříbrná Jihlava a Zdeňka Laštovičky o drahých kamelech Vysočiny na insigních Vysoké školy polytechnické v Jihlavě (obr. 4–5) následoval kulturní program v podání hudebního tělesa La Bilancetta s vystoupením na téma středověká a renesanční hudba v podání dobových nástrojů (obr. 6). V pátek 30. září po ukončení přednáškové části konference byli zájemci převezeni na předhradí hradu Roštejna, kde bylo připraveno bohaté občerstvení v podobě pečeného selete podlévaného kamenickoadlipským pivem (obr. 7). O hudební doprovod se postarala famózní jihlavská skupina Bee Band s prvorepublikovým repertoárem v duchu starého dobrého jazzu a swingu (obr. 8). Ke konferenci neodmyslitelně patří také noční prohlídka hradu v podání neméně famózní Katky Rozinkové a jejího manžela Pepy Rozinka, kastelánů to roštejnských. Po kultivovaném odpočinku na středověkém hradě a načerpání dostatečného množství kalorií se účastníci konference vrátili do Jihlavy ke krátkému spánku, protože hned v sobotu ráno se vyjždělo na exkurzi do Jemnice...

Hlavním cílem letošní exkurze se stalo staré důlní dílo Terezie v Jemnici – městské části Podolí v lokalitě s pomístním názvem U Havířských jam (obr. 9). Ačkoli je dílo pojmenováno po majitelce panství Terezií Trauttmansdorfové, která ho vlastnila v letech 1826–1841, lze předpokládat, že se v této lokalitě dolovalo již ve středověku a obnovení těžby v 19. století představovalo již jen „labutí píseň“ zdejších pokusů o dobývání polymetalických rud. Jednalo se především o křemenné žíly s obsahem galenitu, z něhož bylo získáváno stříbro a jiné drahé kovy. Důlním dílem účastníky exkurze prováděl Petr Vedra (obr. 10), který stál u zrodu Spolku Jamník v roce 2013. Spolek má v současné době 13 členů a jako jeden z mála amatérských sdružení v celé České republice získal oprávnění k hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem. Protože mu byla udělena MŽP ČR i práva provozovatele důlního podniku, mohli jsme

za dodržení všech bezpečnostních pravidel během exkurze projít celou trasu vnitřních prostor štol Terezie (obr. 11). Během prohlídek vnitřních i vnějších prostor zajišťovaly zahraničním badatelům simultánní překlady do tzv. „šeptáků“ přímo do ucha dvě vynikající tlumočnice firmy Sven Dietrich (obr. 12). Kostelem sv. Jakuba Většího nás provedla Jana Lochmanová, která zajistila i vstup do válcové věže, jež představuje pozůstatek po románské rotundě, kde se s největší pravděpodobností nacházel nejpozději na přelomu 12. a 13. století dvorec zajišťující správu jemnického regionu, snad spojenou i s prvními pokusy o dolování polymetalických rud v jemnickém okolí. Prohlídka jemnických pamětihodností byla ukončena v bývalé špitální kapli sv. Alžběty v Jemnici – ulici Na Podolí, v jejímž interiéru se nachází malá expozice věnovaná archeologickým nálezům z výzkumu kaple v roce 2017, obecně nálezům pocházejícím z města Jemnice, opevněné středověké polohy u Panenské a samozřejmě i nálezům pocházejícím z jemnických dolů.

Jubilejního desátého ročníku mezinárodní konference *Stříbrná Jihlava 2022* se ve dnech 29. 9.–1. 10. 2022 zúčastnilo cca 60 badatelů a zájemců o dějiny dolování na Vysočině i v jiných evropských báňských regionech. Na jeho úspěšném završení se podílelo několik institucí, především hlavní pořadatel akce Muzeum Vysočiny Jihlava, p. o., Krajský úřad Kraje Vysočina, Statutární město Jihlava, Archaia Brno, z. ú., Spolek Jamník a Ústav archeologie a muzeologie FF MU Brno. Poděkování náleží také všem jednotlivcům, kteří se na zdárném průběhu konference podíleli, jmenovitě potom především Sylvě Pospíchalové (MVJ), Petru Hrubému (ÚAM FF MU Brno), Petru Duffkovi (Archaia Brno) a Petru Vedrovi (Spolek Jamník). Do dalších deseti ročníků *Stříbrné Jihlavy* nezbývá než popřát hodně zduar!

text a foto David Žimola

Obr. 9: Vstup do starého důlního díla Terezie a Jan Nepomucký.

Obr. 10: Petr Vedra provádí štolou Terezie v Jemnici – Podolí.

Obr. 11: Příprava francouzských kolegů na vstup do důlního díla Terezie v Jemnici.

Obr. 12: Profesionální tlumočení do sluchátke v terénu během exkurze.

Kampanologický workshop v jihlavském muzeu

V úterý 8. listopadu 2022 uspořádalo Muzeum Vysočiny Jihlava workshop nazvaný *Zvony na Vysočině*, který byl jedním z řady výstupů několikaletého výzkumného a dokumentačního projektu realizovaného jihlavským muzeem a Národním památkovým ústavem. Rozsáhlý projekt financovalo Ministerstvo kultury ČR v rámci programu NAKI II.

Přednášející představili průběh a výsledky projektu a diskutovali s účastníky o zkušenostech, nových zjištěních a moderních metodách dokumentace kampanologických památek. Mezi 34 účastníky setkání byli zejména odborníci z řad památkářů, historiků, ale i zvoníci a lidé zajímající se o zvony a vše, co s nimi

souvisí. Akce se zúčastnili rovněž majitelé či provozovatelé našich předních zvonářských dílen, z nichž některé se díky již několikagenerační práci v oblasti zvonářství staly legendami ve svém oboru. Po jednání se uskutečnila exkurze, při níž měli zájemci možnost prohlédnout si největší jihlavský zvon zvaný lidově Zuzana, který odlil roku 1563 mistr Brikcí z Cimperka, a také dva hodinové cimbály, z nichž jeden je nejstarší dochovanou zvonářskou památkou z dílny zakladatele jihlavského zvonářství Georga Gleixnera z roku 1564.

text Radim Gonda, foto Dana Oberreiterová

Výsledky benefiční výstavy Medvídek

Jak již víte z minulého čísla, ve výstavním prostoru Arkády jsme od 15. října ve spolupráci se Spolkem výtvarných umělců Vysočiny zorganizovali benefiční prodejní kolektivní výstavu Medvídek. Smyslem a posláním výstavy bylo shromáždění finančních prostředků, které budou použity pro tisk dětské pohádkové česko-ukrajinské knížky „Medvídek Mlsounek / Ведмедик Ласунчик“.

Naše rozváňání přijalo celkem 30 umělců z nejrůznějších výtvarných oborů a míst v České republice a dokonce kolegové z Německa a USA. Během výstavy návštěvníci zakoupili celkem 37 prací o celkové hodnotě 55100 Kč.

V průběhu výstavy jsme navíc uspořádali benefiční koncert muzikantů a umělců Matěje Koláře a Jirky Hilčera, během něž návštěvníci věnovali na dobrovolném vstupném dalších 3500 Kč. Celkem tedy výstava Medvídek pro tisk dětské pohádkové česko-ukrajinské knížky „Medvídek Mlsounek / Ведмедик Ласунчик“ přinesla příjem 58000 Kč, což je naprosto skvělý výsledek.

Pavel Bezděčka

Hrad Roštejn v roce 2022

Po dvou covidových letech se Roštejn vrátil v roce 2022 do „běžných kolejí“, a to nejen délkou sezony, ale také návštěvností. Ta činila necelých 37 tisíc osob v interiérech hradu a po dvou letech s vyšší návštěvností způsobenou různými faktory (sleva na vstupném, zvýšený zájem o domácí turismus) se tak dostala zpět na úroveň před pandemií. I přes snížení celkového počtu návštěvníků je výsledek velmi pozitivní a patří mezi vyšší návštěvnosti hradu. Jsme také velmi potěšeni, že po vynucené přestávce mohlo dojít k realizaci všech naplánovaných kulturních akcí, z nichž ty největší byly *Myslivecký den*, *Roštejnský hodokvas*, divadelní prohlídky *Svatební zvony Pánů zlaté růže* či *Jazz na Roštejně*. Pořádání poslední zmíněné akce převzal nově zapsaný spolek, který i díky financím od sponzorů mohl pro letošní rok získat některá slavná jazzová jména jako Štěpán Markovič, Eva Emingerová a Jiří Stivín. Správa hradu si pro rok 2022 zároveň vytyčila plán pořádat větší množství netradičních prohlídek, zaměřených na specifická témata. Tento záměr se podařilo naplnit díky zážitkové stezce pro děti spojené se zvonářskou výstavou během *Noci kostelů* a prohlídkám zaměřeným na sbírkové předměty z hradu v rámci akcí *Putování po projektech* a *Hradozámecká noc*. Mimo těchto prohlídek se během roku odehrály necelé dvě desítky edukačních programů (na hradě i na půdě škol) a pro příští roky je plánováno rozšíření jejich nabídky. Nabídku běžných tras ozvláštnily hned tři výstavy – již zmíněná výstava *Srdce a zvon* na nádvoří a v kapli sv. Eustacha, výstava *Přírodovědecem v muzeu* v prostorách trasy B a začátkem sezony rovněž na nádvoří výstava úspěšných

projektů financovaných z programu IROP. Hrad také zažil na začátku sezony netradiční podívanou, kdy se zde odehrálo cvičení Hasičského záchranného sboru ČR a sborů dobrovolných hasičů z okolních obcí zaměřené na způsob kyvadlového dodávání vody na hrad v případě požáru. Doufáme, že příští sezona bude po překotných událostech posledních let opět tak „normální“, jako byla ta roku 2022, a těšíme se na otevření hradu na začátku dubna 2023.

text a foto Kateřina Rozinková

Divadelní prohlídky

Putování po projektech

Noc kostelů

Jazz na Roštejně

Výsledky fotosoutěže Photographia Natura 2022

13

Tématem již devatenáctého ročníku fotosoutěže pořádané Muzeem Vysočiny Jihlava byly *Lesní motivy*. Do uzávěrky jsme obdrželi 252 soutěžních fotografií od 41 autorů z 21 obcí a měst z území celé republiky.

V pondělí 14. listopadu 2022 devítičlenná porota posoudila snímky zařazené do soutěže a přidělila body celkem 35 snímkům. Nejvíce bodů a tedy vítězství v soutěži získala fotografie *Zimní les* od Františka Štohanzla z Jihlavy. Na druhém místě je

udělali jsme

1. místo

2. místo

snímek *Na konci života* od Vlasty Böhmové z Luk nad Jihlavou a třetí místo získala Michaela Vinterová z Liberce se snímkem *Až do nebe*. Zvláštní cenu ředitele Muzea Vysočiny Jihlava získal Leoš Tůma z Jihlavy za snímky *Zima na Vysočině* a *Lesní anděl*.

Slavnostní vernisáž výstavy nejlepších a nejzajímavějších fotografií, tradičně spojená s předáním cen vítězům soutěže, se letos uskutečnila v pátek 25. listopadu 2022.

Výstava *Photographia Natura 2022* bude v našem muzeu (kvůli plánované rekonstrukci expozic) přístupná pouze do konce kalendářního roku. Na únor a březen 2023 bude zapůjčena do Horácké galerie v Novém Městě na Moravě a později v roce 2023 i do Muzea Vysočiny Třebíč, kde bude vystavena na trebičském zámku.

Pavel Bezděčka

3. místo

Třísvazková kniha Zvony na Vysočině

Muzeum Vysočiny Jihlava vydalo jeden z hlavních výstupů svého několikaletého výzkumného a dokumentačního projektu *Kampanologické památky Vysočiny* - třísvazkovou knižní publikaci nazvanou *Zvony na Vysočině*. Jednotlivé svazky věnované zvonům a cimbálům v okresech Jihlava, Havlíčkův Brod a Žďár nad Sázavou přináší katalogovou formou doplněnou fotografiemi podrobné údaje a celkový popis všech zvonových památek, včetně přepisů a překladů cizojazyčných (německých či latinských) nápisů na zvonech. Každý svazek obsahuje úvodní kapitulu, v níž je přehledně shrnut aktuální stav dochovaných zvonových památek v daném okrese, včetně přehledu původu jejich výroby. Na konci je zpracován vedle místního rejstříku i jmenný rejstřík zvonářů a zvonářských dílen.

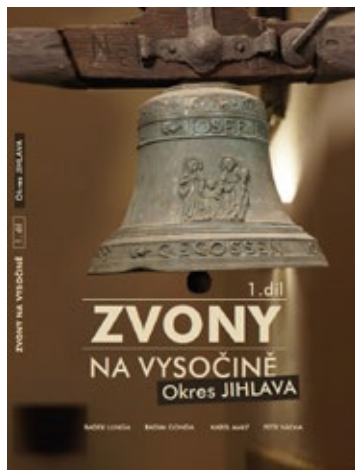
Kniha přináší plody práce skupiny odborníků z několika různých oborů – kam-

panologie, historie, památkářské vědy, metalurgie i hudební vědy. Svazek věnovaný okrese Jihlava obsahuje informace o 327 zvonech a 45 hodinových cimbálech, v okrese Havlíčkův Brod bylo zaznamenáno 387 zvonů a 61 cimbálů a v nejrozsáhlejším okrese Žďár nad Sázavou 540 zvonů a 48 cimbálů. Celkově kniha popisuje 1258 zvonů a 157 cimbálů.

Kniha je určena jak odborníkům – kampanologům, historikům, historikům umění, pracovníkům památkové péče apod., majitelům a správcům zvonů, tak i nejširšímu okruhu zájemců o historii a kampanologii.

Nová kniha Muzea Vysočiny Jihlava se stala významným příspěvkem ve výzkumu dějin zvonařství v českých zemích a svým záběrem se zařadila mezi přední práce naší kampanologie.

text a foto Radim Gonda

Ejhle milosrdenství

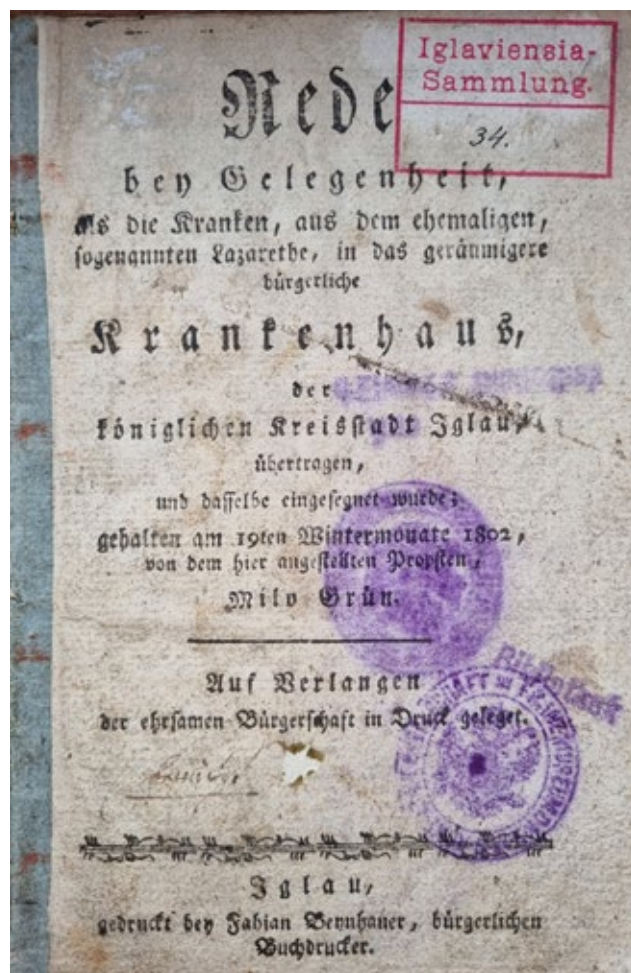
Součástí sbírek Muzea Vysočiny je také soubor písemností a tisků, které nesou označení *Iglaviensia*. Jak název napovídá, mají tyto materiály, respektive jejich autoři, vztah k našemu regionu. Najdeme mezi nimi například odborné statě z oblasti historických a přírodních věd, dále různá literární díla, teologické úvahy nebo zprávy a oznámení. Při zpracování této sbírky mě zaujala drobná brožurka, která byla zaevidována pod číslem 34. Jedná se o přepis slavnostní řeči, kterou pronesl přesně před 220 lety jihlavský probošt při příležitosti vysvěcení a otevření nového městského lazaretu. Tento drobný tisk je cenným pramenem poznání – představuje nám aktéry slavnostního setkání a přibližuje poměry v Jihlavě na začátku 19. století (Obr. 1).

Autorem slavnostního projevu byl člen premonstrátského řádu, jihlavský probošt Milo Nepomuk Grün. Tento kanovník, který sloužil v jihlavské farnosti v letech 1790–1804, byl pozoruhodnou osobností. O jeho kázáních se pochvalně hovořilo až na císařském dvoře ve Vídni. V roce 1804 se stal opatem Strahovského kláštera, byl děkanem a později i rektorem Karlo-Ferdinandovy univerzity a založil gymnázium v Žatci. Těšil se přízni vládnoucí dynastie a v roce 1812 jej na Strahově osobně navštívil císař František I. s dcerou Marií Luisou, která byla provdána za císaře Napoleona (Obr. 2).

Dochovaný text slavnostní řeči doplňuje krátké pojednání o historii zdravotní péče v Jihlavě. Vydavatel uvádí, že první lazaretní domeček sloužil nejubožejším nemocným z ulice a také nemocným, kterým nebylo poskytnuto přístřeší. Byl zřízen mezi lety 1704 a 1707 za mlýnskou zdí – v lokalitě u Dlouhé stěny. Od roku 1754 fungoval městský lazaret v nedaleké nově postavené budově, která nesla název *U sv. Lazara*. Provoz ústavu byl financován z obecního fondu, z odkazů a darů dobrodinců. Po realizaci josefinských reforem připadl lazaretu rovněž výnos z kapitálu, který byl původně určen na financování tzv. „vozu nemocných“, který každoročně doprovázel náboženské procesí při pouti do rakouského Mariazellu. V roce 1802 se ústav přesunul z Brtnického předměstí do areálu někdejšího vojenského lazaretu v blízkosti brány Matky Boží (budova lazaretu stála v dnešní Věžní ulici a byla zbourána v roce 1927). Nemocným a umírajícím poskytovali v lazaretu duchovní útěchu jihlavští minorité – tato tradice přetrvávala do současnosti.

Milo Grün ve svém proslovu poděkoval představitelům města a především dobrodincům, kteří podpořili adaptaci bývalého vojenského lazaretu finančními dary. Připomněl, že „o lidské lásce se hodně mluví, ale málo se pro ni dělá“. Zvláštní pozornost věnoval majitelce jihlavského skladu piva Johanně Erb-

steinové, která na tento účel věnovala 8000 zlatých – v té době si za tuto částku mohla koupit například 1600 párů střeoviců nebo stádo hovězího dobytka čítající 400 kusů. Řečník štědrou dávkou ujistil, že v duchu Matoušova evangelia „ukryla svůj poklad na nejbezpečnějším místě“, a vyzval nemocné a chromé, aby nezapomněli na milosrdenství, které jim bylo prokázáno, a modlili se za své dobrodince.

Obr. 1: Titulní strana dochovaného tisku.

Z dochovaného přepisu slavnostní řeči se dále dovidáme, že nad vchodem do lazaretu byl umístěn nápis – eCCe MIserICorDIA (ejhle milosrdenství) – s vloženým chronogramem označujícím rok 1803 a že jihlavský probošt zakončil své požehnání prosbou: „aby tento dům milosrdenství, dům slitování sloužil všem bez rozdílu stavu a vyznání, protože všichni jsme děti jednoho Otce“ (Obr. 3 a 4).

Nemocní a chromí byli do nového lazaretu přesunuti během adventu. Název tohoto období odvozujeme od latinského slova adventus (česky příchod, přiblížení) – v kostelech zněly za úsvitu zpěvy rorátů, bylo zapovězeno svatební veselí, hlučné radovánky a taneční zábavy. Lidé se měli v kajčnoci a zbožném smýšlení duchovně připravit na příchod Spasitele, kterého

i muslimská tradice nazývá „Knížetem Pokoje“. Na Štědrý den přistupovali věřící ke zpovědi, aby byli připraveni na hlavní vánoční slavnost Narození Páně – Boží hod vánoční – připadající na 25. prosince.

Bohužel advent v roce 1802 nebyl pro naše předky tak idyllický, jak se může zdát. Blížily se těžkosti, které nepochybně dolehly na všechny účastníky slavnostního setkání. Evropa byla už deset let zmítána válkami a jejich konec byl v nedohlednu. Finančně vyčerpaná monarchie, jíž jsme byli součástí, tiskla stále větší množství nekrytých peněz – mezi lety 1798 a 1803 se množství bankocetlí v oběhu zvýšilo téměř čtyřnásobně. Tři roky po slavnostním otevření lazaretu vstoupily do Jihlavy nepřátelské jednotky – rabování, rekvizice, drahota a nedostatek chleba vyvolaly hladové bouře. Po Napoleonově vítězství u Slavkova se hospodářské problémy ještě více prohloubily. Zboží a potraviny dále zdražovaly – do roku 1810 narostla cena obilí na dvojnásobek, ceny vajec a masa byly čtyřnásobné. V roce 1811 došlo v monarchii ke státnímu bankrotu – hodnota papírových peněz se snížila na pětinu původní hodnoty.

Navzdory problémům a těžkostem tehdejší doby je dochovaný text slavnostní řeči Milo Grüna plný naděje. Je oslavou lidské solidarity a milosrdenství a připomínkou toho, že každá doba nese své starosti a trápení, ale také příležitosti k dobrým skutkům a nespočet důvodů k vděčnosti – a v tom nám může být inspirací během letošního adventu i v roce příštím.

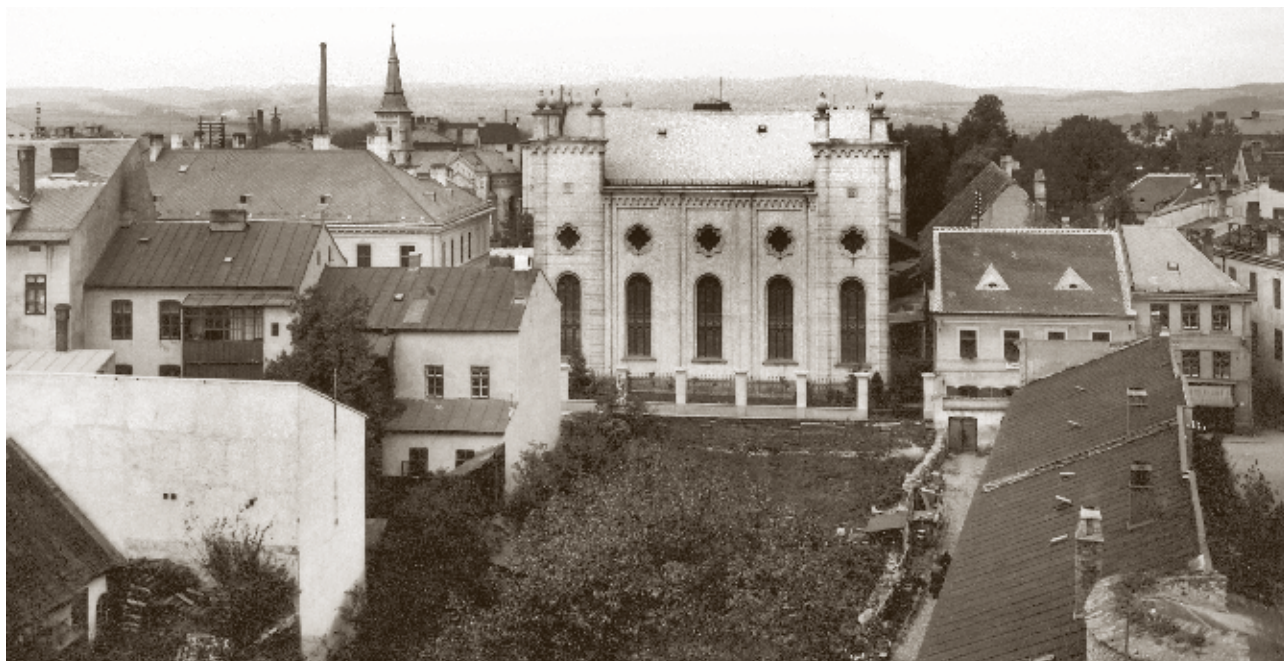
Jan Stoklasa

Obr. 2: Opat Milo Grün, autor portrétu Antonín Machek, Strahovská obrazárna.

Obr. 3: Budova, která počátkem 19. století sloužila jako městský lazaret – v pozadí brána Matky Boží. (Foto: archiv MVJ)

Obr. 4: Pohled na jihlavskou synagogu z brány Matky Boží – střecha budovy někdejšího lazaretu je v pravém dolním rohu fotografie. (Foto: archiv MVJ)

Střípky ze života středověkého člověka – dětské hračky

Šťedří večer a s ním spojené rozdávatí dárků je čásem, který přináší nejvíce radosti zejména dětem. Zvyk obdarovávat druhé má v českém prostředí dlouhou tradici, kdy je vzájemné zasílání pozdravů a dárků písemnými prameny doloženo již na přelomu 14. a 15. století. Zda byli takto obdarováni také nejmenší a nejmladší členové domácností, sice nevíme, o hračky obecně však středověké dítě ochuzeno nebylo.

Tehdejší děti znaly nespočet různých her, které z dnešního pohledu můžeme rozlišit na pohybové, silové, hry založené na určitých pravidlech, hry s pomůckami, hračkami apod. První skupiny jsou archeologicky obtížně zachytitelné a důkazy, že byly provozovány, musíme hledat v jiných, než archeologických pramenech. Mnoho takovýchto aktivit a her lze spatřit např. na obraze Pietera Brueghela z roku 1560, nazvaném příznačně *Dětské hry*.

Nejlépe doložená je tak jednoznačně skupina her s hračkami, a to právě díky archeologickým nálezům. Jejich reálné počty, podoby a variace však výrazně ovlivňuje surovina, ze které byly vyrobeny, neboť zejména organické materiály podléhají rychlé zkáze a jejich dochování je velice vzácné. V souborech pocházejících z archeologických výzkumů proto dominuje drobná keramická plastika v podobě koníků či jezdců, panen a panenek, mnišků, zmenšenin kuchyňského nádobí apod.

Mezi dnes vzácnými nálezy hraček z organických materiálů zcela převažují výrobky ze dřeva nad kůží, kostí a parohem. V některých případech je ovšem obtížné určit, zda se jedná opravdu o dětskou hračku, nebo verzi pro dospělé. Za ryze dětskou hru můžeme považovat zejména káču. Výchozím tvarem hračky byl dřevěný špalík seříznutý či vysoustružený na jedné straně do kónického tvaru zakončeného špicí. Střed mohl být navíc doplněn o svislou osu. Káča se poté roztáčela buď ručně, nebo pomocí bičiku, kterým se pak mohla dál pohánět.

K problematickým se naopak řadí dřevěné napodobeniny mečů, u kterých lze považovat za hračky zejména jejich zmenšené varianty. Ze zahraničí, a výjimečně i z našeho prostředí, pochází i další zmenšeniny zbraní (kopí, sekera, dýka, luk, kuše, nůž). Minimálně v severní Evropě bylo dětem známo jo-jo, k hraní sloužily miniaturní lodičky nebo dřevěné ekvivalenty keramických figurek. Za dětské lze považovat i některé zvukové hračky, jako tzv. bručáky, rolničky nebo jednoduché píšťalky. Do stejné kategorie mohou spadat i dřevěné koule, menší keramické touše, kuželky z prstních článků zvířat, astragaly, deskové hry typu mlýnek či usňové (kožené) míčky. Obecně však platí, že tyto předměty/hry používali také dospělí. Závěrem lze pouze konstatovat, že svět dětských her byl v období středověku velice pestrý a živý a rodiče své potomky stejně jako dnes obdarovávali hračkami pro zábavu a potěšení.

Na přiloženém obrázku jsou vzácné nálezy z počátku 14. století z Třebíče: dřevěný hrot kopí (9,2 × 3,5 cm) a polovina soustružené káči (3,2 × 2,8 cm).

text a foto Aleš Hoch

Mykologický podzim

O mykologickém výjezdu do Krušných hor jsem psala v minulém čísle a nyní něco málo o konci houbařské sezony. Jak bylo léto suché a houbařsky nezajímavé, tak to zbytek sezony dohnal.

Ale nejprve si připomeneme akce klubu. V pátek 23. září se uskutečnila velice zajímavá přednáška *Houby rašeliništ* a 4. listopadu další pokračování přednášek o určování hub *Určování kloboukatých hub do rodů (lupenaté světlovýtrusé houby s vláknitým třeněm)*, obě odpřednášeny Ing. Jiřím Burelem. Zvláště ta první byla velice zajímavá, neboť jsme se dozvěděli,

kolik krásných a zajímavých druhů hub může růst na takovém biotopu, jakým je rašeliniště.

Od 30. září do 1. října se uskutečnila *XI. výstava hub*. Jako loni, i letos jsme měli obavy, zda se nám podaří nasbírat dostatečné množství druhů. Nakonec se 475 druhů hub jsme měli rekordní počet. Ony totiž podmínky pro růst hub byly víc než příznivé. Letos si určitě každý, nejenom ten skalní houbař, který vždy něco najde, přišel na své. Takové množství křemenáčů, kozáků, různých druhů hřibů a dalších jedlých hub, jaké rostly letos, nebylo k vidění opravdu hodně dlouho. Pravda je ale ta, že v době konání výstavy, již tato vlna byla pryč a zrovna tyto druhy pak nebyly na výstavě dostatečně zastoupeny.

Vždy jsme rádi, když můžeme na výstavě představit naši nejjedovatější houbu – muchomůrku zelenou. Ta letos rostla opravdu ve velkém množství a téměř všude.

V sobotu 22. října se uskutečnila poslední letošní vycházka *Zamykání lesa* do lesů kolem Velkého Pařezitého rybníka, na které byl asi nejzajímavější nález korálovce bukového.

Letos rostly houby opravdu všude. Ještě i v polovině listopadu, díky příznivému počasí, bylo možné nasbírat dostatečné množství jedlých hub. Ať to již byla liška obecná i nálevkovitá, některé druhy ryzců, bylo možné nalézt i hřib hnědý, hojně rostla také čirůvka fialová, kterou bych vám ráda blíže představila.

Čirůvku fialovou (*Lepista nuda*) řadíme mezi podzimní aromatické houby nápadně svým fialovým zbarvením a silnou nasládlou houbově pudinkovou vůní. Klobouk má v mládí fialový až modrofialový, který stářím bledne do fialové hnědé. Sytě fialové lupeny přirůstají ke třeni drobným vykrojeným zoubkem. Přestože se jedná o dobrou jedlou houbu, obsahuje toxin hemolysin, který rozkládá červené krvinky. Tepelnou úpravou se ale rychle rozkládá. Čirůvka fialová může prospívat diabetikům, neboť snižuje hladinu cukru v krvi i krevní tlak.

text a foto Eva Charvátová

Bůh je láska, a kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm

Toto je moto, které stojí v úvodu smutečního oznámení, které zveřejnilo zprávu, že zemřela doc. PhDr. Eva Melmuková Šašecí.

V prvním čísle muzejního čtvrtletníku Museum Factum jsem připomínala její 90. narozeniny, které oslavila v letošním roce v únoru. Zde je popsán celý její bohatý život a činorodost, která ji neopouštěla ani v tak vysokém věku, a nemá smysl se opakovat. Do posledních chvil byla paní docentka oporou svým blízkým a všem, kteří o to stáli. Bohužel to platí už jenom v čase minulém.

Eva Melmuková zemřela dne 5. listopadu 2022 v kruhu rodinném po dlouhé nemoci. Všichni, kdo ji znali a měli příležitost se s ní setkat a s ní pracovat, si budou pamatovat její neúnavnost a pracovitost, kterou věnovala všemu, čemu svůj život zasvětila. Vzpomínat budeme s úctou a láskou.

text a foto Helena Grycová

První fáze opravy fasád dokončena

Na konci listopadu 2022 skončila první fáze oprav fasád muzejních domů č. p. 57 a 58 na Masarykově náměstí. Činnost realizačních firem (Štukatérství Krejčí, Truhlářství Javůrek, Otakar Marcin) trvala téměř čtyři měsíce. Jejím výsledkem jsou bohatě štukově zdobené fasády obou domů a nová okna ve všech patrech budov. Jak štuky, tak i výsledná barevnost fasád odpovídá historickému vzhledu budov a vznikla po intenzivní spolupráci investora (muzeum), technického dozoru investora (Ing. Martin Zedníček), projektanta (ing. arch. Petr Řehořka), orgánů památkové péče a realizačních firem.

Přes zimu budou práce přerušeny a obnoveny budou na jaře 2023: bude dokončena oprava fasád přízemní části budov a budou zde postaveny dřevěné výkladce. Kompletní ukončení opravy fasád se předpokládá v červnu 2023. Fasády jsou revitalizovány v rámci projektu *Muzeum Vysočiny Jihlava – modernizace expozic*, který je finančně podpořen v rámci programu IPRÚ.

text Karel Malý, foto Pavel Bezděčka

Drabík stromkovitý

Konec podzimu a začátek zimy není pro botanika zabývajícího se vyššími rostlinami zrovna nejvhodnějším obdobím pro aktivity v terénu. V jiné situaci je ovšem bryolog – tedy specialista na mechorosty. Zvláště na sečených loukách a rašeliništích je část roku na konci vegetačního období do napadnutí sněhu jedním z nejlepších na vyhledávání a pozorování mechů, které na místech zbavených vyšších rostlin mnohem více vynikají svým tvarem i barvou.

Jedním z nejlépe poznatelných mechorostů naší přírody bez nutnosti používání lupy je drabík stromkovitý, vědeckým jménem *Climacium dendroides*. Je charakteristický svými stromkovitě větvenými lodyžkami, často vysokými až 10 cm. Jednotlivé lístečky jsou zašpičatělé, za vlhka odstálé, žlutavé až hnědavě zelené, lesklé, na okraji hrubě pilovité. Štět je dlouhý až 4 cm a nese přímou, válcovitou tobolku. Roste na vlhkých místech, nejčastěji na loukách a mokřadech, hojný je i na rašelinných loukách, najít jej však můžeme i na lesních světlinách, podél potoků či dokonce na humusových polštářích na balvanech. Ojediněle je známý i na kůře stromů. V našich zeměpisných šířkách se s ním můžeme setkat od nížin až po klečové pásmo v nadmořských výškách kolem 2000 m. Má rozsáhlé rozšíření, od Špicberk až po severní Afriku, Turecko, Himaláje a Čínu, v Severní Americe až po jižní státy USA a Mexiko. Roste i na Novém Zélandu.

Díky svému vzhledu je často používán v dekorativní výzdobě, do poloviny 19. století dokonce jako dekorace dámských klobouků. V muzeích jej často můžeme najít v modelech krajiny a v betlémích jako náhrada stromků a palm. Vždyť i v německy mluvících zemích jej znají pod jmény Bäumchen-Leitermoos nebo Bäumchenartiges Palmenmoos. Tedy velmi volně přeloženo jako stromkový-žebříkový mech nebo stromkovitý-palмовý mech.

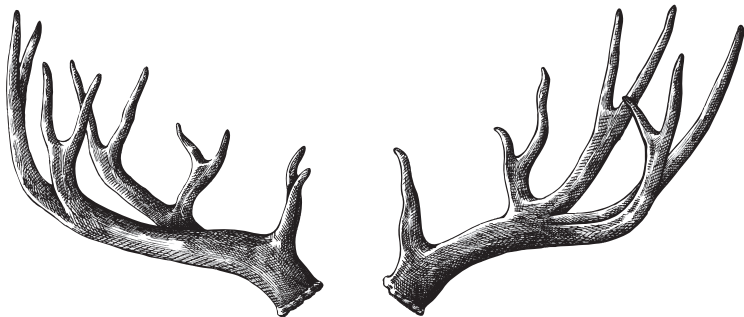
Text Jiří Juříčka, foto Kamila Juříčková

Karel Starý

zapomenutý přírodovědec, pedagog a spisovatel z Vysočiny, 4. část

Předkládám vám čtvrtou a poslední ukázkou z tvorby zapomenutého přírodovědce a spisovatele Karla Starého, rodáka z Vepřové, vrstevníka Riegera, Palackého, Erbena, Němcové, Nerudy, Krásnohorské, Vrchlického, Jungmanna a dalších velikánů naší kulturní minulosti.

Pavel Bezděčka

Jelen (nástin přírodopisný)

Karel Starý

(Vyšlo v edici Kytice, Almanach. Praha 1859, s. 87–96)

*„Běháše jelen po horách,
po vlasti poskakova,
po horách, po dolínách
krásna parohy nosí;
krásnýma parohama
hustý les proráže
po lese skákáše
hbitými nohami.“*

Kdož by neznal ušlechtilého obrazu tohoto z neocenitelného rukopisu Kralodvorského? Komu by v paměti nebyly utkvěly vzácné tyto řádky z básně nadepsané „Jelen“? Jak jednoduché, jak ladné to líčení nejpřednější okras lesů českých!

Vidíme ostražitěho jelena krásnými parohy prorážeti větve hustého boru; vidíme zvíře, mladistvé bujarosti plné, uháněti hbitými nohami před zhoubným ramenem cizího lovce.

Ustaň, ráno smrtící, a popřej nám pohledu na nejušlechtilější tvor, jenžto skáče po horách a po dolínách k okrase vlasti! Nech na okamžení pohroužití naše zraky v obdivování hrdinské postavy lesů českých! Ano, krásný jest jelen ve své osobní ozdobě, krásný ve své volnosti a svobodě! Duchaplnému básníkovi „Jelena“, na důstojný obraz stíhaného jinocha myslícímu, nelze bylo zajisté důmyslněji sáhnouti v něžné barvy oživené přírody.

Štíhlé tělo jelenovo lesklou srstí přioděné spočívá na čtyřech ještě štíhlejších běhách. Jaká to síla, ohebnost a pružnost, s outlou něžností spojená! Jsou to ocelová péra, o něž jen zaváděti třeba, aby vyšvihla mohutné tělo ke skoku pověstného Šemíka. Jako k půvabnému tanci nesou lehce podstatnou tíž přes luh i háj k statečnému boji i k milostnému plesu. Sotva že se půdy dotýkají rozdvojené spáry v čtveronohém dupotu, zanechávajíce stop tak malého objemu, žeby oko nezběhlé s tíží si domyslilo z tenké nohy statečného jelena.

V úplný souměr s okrouhlým tělem splývá táhlý, hrdě vztýčený krk, jako by se honosil břemenem, jímž tak lehce vládne. Prost vsí hřívy pne se pyšně do výše, nesa malou, ale slušnou hlavu v tom samém směru, na důkaz, jak vysoko tato hlava nade vsí ostatní zvěř stojí, která oživuje luh i les.

Jako velkolepá koruna vypíná se na jejím hladkém čele dvě mohutných parohů. Jsou to dvě sukovité haluze, uschlé kmeny rozsochatého dubu, a předce tak důstojné, tak nádherné; spolu děsíci zbraň i velkolepá okrasa. V nich se zobrazuje tělesná síla,

osobní pýcha a hrdá majestátnost. Zježí-li lev v nevoli královskou svou hřívu, zatřese i jelen v bujném přepychu vidličatými parohy svými a polekaná zvěř již koří se v prachu. Lev je králem v oasách pusté Sahary, jelen je knížetem valných lesů českých.

Ucho jelení nepříliš dlouhé ani krátké, ostře přikrojeno, sbírá ostražitě vlny povětrné; ani toho nejmenšího šustu neujde pozornosti jeho. V něm se soustřeďuje celá duševní činnost a svrchovaná dokonalost jemného citu. Ne méně výtečný jest i jeho čich. Tento doplňuje v mnohém pádu nedůstatečnou světel (po myslivecku: očí) a sluchů v úplný souměr nadobyčejně vyvinutých smyslů. Na tři sta kroků větří paroháč nepozorného lovce, jej po větru stopujícího. Povětrníkem (t. j. nosem) při zemi vyhledává uprchlou laň a nezadá ani v tom pádu ničeho onomu zvířeti, které pro svůj výborný čich pověstného jmena požívá. Velké oko jelení vyznačuje se zvláštním leskem jasným jsouc obrazem veškeré činnosti duše jeho. Z něho plane čilá bujarost, důvěra v osobní sílu a ostražitost; ono je odlesk jeho zvědavosti a plachosti, jakož i divého ohně, který v jistém čase žilami jeho probíhá.

Kdo chcete poznati jelena v přirozené jeho povaze, neobtěžujte sobě malou večerní procházku s námi tamto k vysokému buku na kraji lesního luhu, bujným rostlinstvem se zelenajícího. Neslibujem Vám arci jemnocitného tluku slavíků, ani půvabného východu bílé luno; naopak, zahalte se úžeji v teplý plášť, aby noční chlad k Vám přístupu neměl.

Již jděme, abychom přišli v čas v příhodnou skrýši pod širokým bukem.

Slunce právě padlo za hory. Tmavé stíny lesních velikánů táhly se pořád dále a dále po lučině, až se rozplynuly v šedou mlhu, která co průhledný závoj na nížinu se sklání. Jako drobné perly usazuje se hojná rosa na nížadlé listí. Štěbetavé ptactvo umlкло; dosti se nazpívalo za celý, dlouhý den; tichý spánek rozestřel své mocné perutě, aby jimi veškerému stvoření novou sílu na uslablé údy přivanul. Všude ticho, ani jedinký list nezašumí na osyce, tamto na pahorku osaměle stojí.

Aj hle, co se to mihlo tam v koutě, kde luh se v mlazině končí? Ticho! – přitiskněte se úžeji k buku a napněte co možná zraků svých! Vidíte to ušlechtilé zvíře? Znáte ty vysoustruhované běhy a ty mohutné rámě na lesklé šiji? Toť jelen a jak se zdá, hlavní zvíře (t. j. jelen počítající více než deset výsad na parohách) nejméně o dvanácti. Hle, jak pozorně zírá vůkol sebe na vše strany! Jak napnutě sluchy své v polokruhu otáčí! – Nyní kloní zvolna parohy na zad a půvabně napíná táhlé hrdlo do výše k opatrnému větření. Vše-li pak jisto? – Teď sebou nepokojně hnul, popokročil z lesa o něco blíže k našemu buku. – Či nás snad větří? Nikoliv, jen temné zašustění malého kulicha, hloub do lesa zalétnuvšího, jej znepokojilo. Ještě jednou větří bystře na vše strany, načez, o úplné jistotě se ubezpečiv, pouští se bez odkladu do spásání chutného bylinstva. – Opustivše jej, obraťme zřetel svůj na protější stranu.

V tom samém čase, jako jelen, vylomila též plachá laň ze skrytého lože svého; tiše jako noční stín táhne se svou družinou z temných huštin do nízkých mlazin. Černé oko její proniká temnotu noční měnivým se leskem; jemnému sluchu neujde ani nejmenší zašustění, jímž malý ptáček, vyděšen z prvního spánku, přerušil noční ticho. Obezřele klade lehkonohá zvěř tenké běhy v mechovitou půdu, a jen lehké praskání opadavých kménků prozrazuje, že vede čelní zvíře (nejstarší laň) svou tlupu k nočnímu pastvě.

Pozor! již se blíží ku kraji lesa. Slyšeli jste ostrý hvizd, jímž svěřence své k obezřelosti nabádá? temný praskot polámaných větví a lehké šumění otřeseného listí proniká nyní k našemu sluchu. Táhlý hvizd zachvěje se ještě jednou ve vzduchu, a hle, již vystupuje stará laň z křoví s hlavou odhodlaně zdviženou; velké oko její obracuje se pátravě na vše strany. Opětně zahvízdne, a jako na ustanovené znamení vyskytne se dvěma skoky

švižný kolouch na její straně; za ním vybíhá z husté mlaziny i ostatní družina; napřed dlouhonohý špičák, za ním svévolný vidlák s dvěma pateráky, k nimž se konečně dvě bázlivé šmolky přidruží. Spokojeně se ohlíží stará laň po svých milých; tito, brzy spásající kyprou trávu, brzy se trkavě pokoušejíce počínají provádět rozličné kratochvíle. Hravý špičák neustále popuzuje krátkými svými parůžky chladnějšího pateráka na sebe, a každému jeho nevrnému posuňku uskakuje v směšném, neobratném skoku. Malý kolouch neustále se probíhá vůkol pasoucí se tlupy, hrdinsky napínaje slabé běhy ku velikým skokům; brzy se tulí k matce, která mu s mateřskou pečlivostí líže bílé skvrny na přihnědlém těle, brzy utrhuje měkký list, jež opět, nemaje zubů, neohrabaně padnouti nechá, až konečně nabaživ se dětského zahrávání, vrhne se pod matku na kolena, ssátí sladce připravenou potravu. Však hle! Jako bleskem raněna vyskočí tato najednou, vztyčíc hlavu kolmo do výše; těsný hvizd prodral se při tom z útroby její. Oko planě hněvivým leskem; noha tepe křečovitě půdu, a celé tělo její chvěje se jako v nejprudší naruživosti. Bázlivé lne uděšený kolouch ku matčině straně a celá tlupa polekaná srazila se těsně kolem matky. Co to znamená? Aj hle! Pozorujete tamto za dubem nazpět se plazícího lišáka? Nepozorován příkradl se již až k příznivému skoku a byl by jej právě vyvedl, kdyby mu to matčina pečlivost v pravém čase nebyla překazila. Nyní se mrzutě táhne při zemi nazpět, aby snad z jiné strany nepodařený útok zdárněji obnovil. Však v tom samém okamžiku vyskočí střelhitbě jelení matka na chytrého padoucha a vrhne se naň předními běhy. Strašlivé zaknučení pronikne vzduch a v posledních tazích trhá sebou v mechu pošlapaný lišák pod nohama zuřící laně.

Jelen, jež sme prvé pozorovali, dupotem tímto polekán, jedním skokem zmizel v houšti. Laň ale, potrestavši tak přísně drzého škůdce, opět soustřeďuje vůkol sebe rozprchlou tlupu a uvádí ji poznovu na chutnou pastvu. S něžností holubičí bdí teď nad milou svou družinou, neustále pozdvihující do větru ušlechtilou hlavu; zvláště ale opatruje svého jedináčka, sličného koloucha, krmíc jej svou láskou a svým mlékem. Starostlivým zrakem mateřské péči sleduje mladistvé jeho skoky, varuje a učí nezkušené mládě a před zhoubnou ranou chrání je svými tělem. Slabý kolouch, vděčen laskavé pečlivosti, neopouští ani v třetím i v čtvrtém roce roditelku a skládá po celý ten čas svou důvěru v prozřetelnost její; ano i odrostlí slabší jeleni staví se pod ochranu zkušené laně. Pročež její rodina vždy několik milých údů počítá, ježto láska a svornost spojuje v tichý kruh utěšené domácnosti.

Teprv, když první záře ranní na obloze zaplála, ubírá se celá tlupa s plnými boky a a čelním zvířetem v čele do nejtemnějších huštin, aby se tam opět pro celý den na obvyklé lože složila.

Když jarní slunce po horách sněhovou kůru rozhrívati počíná, vše tvorstvo k novému budíc životu, když celá příroda spěje novou se zaskvíti krásou: svrhuje jelen, tomu všemu navzdor, mohutnou svou korunu. Načež jako by se styděl své kusé bezbrannosti zachází do osamotnělých míst, vyhýbaje se zdaleka každému setkání s mladším druhem a zvláště s bývalou svou družkou. Jaká to ješitnost hrdého paroháče bez parohů! Sotva ale, že na požehnaných polích první vymetala pšenice, ajta, tuť jelen opět krásné, a k tomu ještě o dvě výsady bohatější parohy nosí. Posud však jsou potaženy zaschlým lýčím, nemajíce oné ouhlednosti lesklé, již majetník jejich rád se honosí. Protož vychází v noci do mlaziny, aby tam co možná nejdříve o tenké stromky mrzuté lýčí (zaschlá kůže na parohách) ostrouhal. Zde vytloukal hlavní a zde konní jelen (jelen, mající méně než deset výsad, slove konní), praví myslivec okem znalce výšku ostrouhaných stromků měře a počítá usazené oudy vysoké zvěře. — Parohy dospěly. Jelen, cítě se opět okrášlena velkolepou korunou, zaplane novým ohněm a bujarý život kypí v útrobě jeho. V bujném přepychu zaráží lesklé parohy v tvrdou půdu a vyhazuje vysoko do větru rozrytý drn, jakoby se přesvědčiti chtěl o pružnosti a síle nové své zbraně, a ubezpečiti se vítězství v nastávajících bojích. Takové řádění strašlivé nazývají myslivci naši zahrávání."

Ve dne složí se jelen obyčejně na jisté oblíbené lože. Rád k tomu cílí volí listnatým stromovím pokryté výšiny, odkud by hustý les rozhled po vůkolí příliš neobmezoval. Byv z lože vy-

plašen, jakoby uštknut jedovatou zmiří, vyrazí; a položiv zubaté parohy vodorovně na zad, rozráží v sáhodlouhém skoku spletené větve; jenom klátící se chvěje a třesoucí se listí prozrazují udivenému oku, kudy prchal paroháč s větrem o závod. V parném letě trýzněm mouchami vyhledává lesní kaluže, v nichžto se zvláště zálíbou ač ne s velikou důstojností sobě pohoví.

Osiřely lučiny i pole; poslední zbytky polní ousrody odvezl pilný rolník k vysokým stohům. Chladný věje vítr od západu přes pusté nivy a zahaluje les i háj v sichravé mlhy urychlující příchod blížící se noci.

Krátký, ale silný řev, podoben řvání hněvivého býka, zazní z rozsáhlé obory a daleko se rozléhá po horách a lesích v mnohostrannou ozvěnu se rozplýváje. Je to první řev statečného jelena, jenž v úplném vědomí své síly onen děsící hlas z mohutných prsou vysílá na znamení, že bujná jeho krev překypuje životní silou a tělesnou bujarostí. Opět se zachvěl vzduch mohutným tím rykem, jemuž podobný a ne méně ohromný již z druhé strany odpověděl. Za malou chvíli ozývá se řev s více stran, po krátkých přestávkách vždy hlouběji z lesa vycházejí, až konečně docela zanikne, aby záhy z rána tím mocněji opět se rozléhal. Jak vydatnou tento hlas někdy v lesích českých ozvěnu míval, můžeme souditi z toho, že se důstatečným zdál jednu část jeseně charakteristickým jménem naznačiti.

Jeleni, opustivše svá dosavadní osamotnělá lesní stanoviště, vyhledávají jako slídící psi shromážděnou tlupu laní, dospíchající na vespolné říjiště. Jako rytířové k slavnému sedání, dostaví se dospělí jeleni k velekrutým bojům, pokusiti se o palmu vítězství, ještě více ale o sladké výhody s ní spojené. Po krátkých, ale urputných rvačkách ustoupí slabší jeleni silnějším, mezi kterými se pak vyvinují boje, podobné oněm soubojům Homérovým pod zděmi obležené Troje. S lehkostí ptačího letu vypne konečně první z dvou posledních mohutnou svou šjí; oheň plane z nozder rozedmutých, z očí srší blesky hněvivé, nohy tepou křemenitou půdu a jako střela vrazí ku předu napnutými parohy na mocného odpůrce, aby jej porazil ohromným návallem rozsochatých parohů. Statně vedenou ránu však zachytí připravený odpůrce stejnou zbraní a čtvero parohů se srazí v strašlivém chřestotu v jednu spleteními. Bojovníci se snaží jeden druhého uvrhnouti v prach; mocná hrdla ohýbají se v oba- polném napnutí, oči vytřeštěné vystupují z dutin svých, ocelové spáry se zatínají jako klíny v ustupující půdu a celá těla se chvějí křečovitou mocí. Běda bojovníku, jemuž souzeno ohnouti svá kolena před vítězným soupeřem. Nespomohla-li mu hbitost střely k opětnému odporu na nohy, vrazí mu výbojník celý sbor ostrých dyk do těla a jen nejkvapnější útěk zachrání propadlý život jeho. Stalo se již, že zarytí bojovníci svými parohy do sebe vraženými tak se zapletli, že nemohouce je více od sebe odtrhnouti oba zahynuli.

Vnadné laně opodál s napnutostí očekávající výsledek bojů, bez odporu pak sledují statečného vítěze, jenž se pak záviděn od žehravých soudruhů těší samotou z rozkoše lásky u milostných druhů.

Velevýznamný jest tento boj v moudré přírodě a ušlechtilý účel hrdinského toho počínání. Lev bojuje týrán hladem, tygr z naduté zuřivosti, zubr ze hloupého přepychu, jelen ale z pouhé lásky pro svou skromnou družku. A protož ho nemůžeme opustiti, abychom se nezmínili o onom nelidském způsobu jelení honby, zvané „par force“. Jak ze jména samého vysvítá, není to vynález českého důmyslu, ač i jeleni českých obor a lesů se jím mnohokrát ano i v nedávném čase opět seznámili museli. Pročež zajisté každý přítel zvířat, byť i nebyl oudem společnosti proti týráni jich, připojí své jméno k oné prosbě, kterou lidský a šlechtný Claudius, byv na pozvání podobné honbě přítomen, ve jménu umírajícího jelena takto sestavil:

Knížecí Osvícenosti, Nejmilostivější Pane! Dostalo se mi té cti, honěnu býti od psů Vaší Jasnosti a od mnohých vzácných pánů na koni „par force“. Prosím s poníženu uctivostí, abych pro budoucnost podobným oučastenstvím víc poctěn nebyl. Přál bych Vaší Osvícenosti jen jedenkrát, abyste byl honěn od dvanácti chrtů asi čtyry hodiny v letním vedru par force, pak by zajisté má skromná prosba oslyšena nebyla.

Váš ponížený až na smrt uhoněný Jelen.

Od nového roku zavíráme expoziční budovy...

Na konci listopadu 2022 skončila první fáze oprav fasád našich expozičních domů na Masarykově náměstí. Od ledna se pracovní aktivity přesouvají do interiérů – měnit se budou naše stálé expozice – ty stávající byly otevřeny v roce 2007 a po patnáctiletém „užívání“ si už určitě nějakou inovaci zaslouží. Některé celky se dočkají „pouze“ vylepšení, ale třeba historická sekce dostane úplně novou tvář. Návštěvníci se však mohou těšit i na naprosté novinky.

Kdo by chtěl později porovnat staré a nové expozice, má do konce roku možnost projít si současné instalace. Od 1. ledna 2023 se totiž naše muzeum uzavírá, aby mohly v plném nasazení propuknout stavební a instalační práce.

Mimo dosluhujících stálých expozic u nás návštěvníci mohou na muzejní půdě vidět výstavu Archeologické výzkumy, objevy a nálezy na Třebíčsku, na muzejních arkádách jsou ke zhlédnutí nejen vítězné snímky z Photographia Natura 2022. V mázhausu pokračuje benefič-

ní výstava Medvídek a v malém výstavním sále připomínáme letošní životní jubileum našeho zoologa Pavla Bezděčky.

Na expozice je vázána i naše lektorská činnost, proto budou některé edukační aktivity od nového roku pozastaveny. Stále je k dispozici náš Malovaný sál, takže přednášky a vybrané programy budou realizovány právě zde.

Výstavy se v prvním pololetí budou konat pouze v Kavárně Muzeum. Mimo jiné se kavárneští hosté mohou těšit na obrazy Jarky Pokorné či na fotografie Milana Skořepy.

Expoziční budovy se počátkem roku uzavrou a předběžný termín pro jejich otevření je stanoven na červen 2023. Sledujte naše sociální sítě, rádi vás budeme průběžně informovat...

Dana Oberreiterová

Muzeum Vysočiny Jihlava

Stálé expozice jihlavského muzea jsou z důvodu rekonstrukce uzavřeny.

Kavárna Muzeum

do 15. 1. 2023

Příběhy přes objektiv

fotografie Vlasty Böhmové

17. 1. – 26. 2. 2023

Pocit Picassovi

obrazy Jarky Pokorné

28. 2. – 10. 4. 2023

Zrcadlení

fotografie Milana Skořepy

Muzeum Vysočiny Jihlava, pobočka Telč

do 31. 1. 2023

Srdce a zvon

výstava v prostorách Univerzitního centra MU je jedním z výstupů projektu Kampanologické památky Vysočiny a je doplněna vánoční výzdobou s tematikou zvonů

Muzeum Vysočiny Jihlava, pobočka Třešť

do 2. 2. 2023

Svatební praporec

výstava představuje nejen svatební praporec z našich sbírek, ale i jaké byly předsvatební a svatební zvyky v minulosti

ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA!

Muzeum FACTUM

Museum Factum
12. ročník, 4/2022
čtvrtletník Muzea Vysočiny Jihlava

MK ČR E 19885
ISSN 1805-0484 (tisk)
ISSN 1805-0492 (on-line)

Vydává: Muzeum Vysočiny Jihlava, příspěvková organizace, Masarykovo nám. 55, 586 01 Jihlava IČ: 00090735, muzeum.ji.cz, muzeum@muzeum.ji.cz tel.: 567 573 880

Redakce: Mgr. Ludmila Moržolová (morzolova@muzeum.ji.cz), Pavel Bezděčka (bezdecka@muzeum.ji.cz)

Grafický návrh a DTP: Oldřich Žaluda

